

КУРСОВЕ ПРОЕКТУВАННЯ В ЗМІСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

На основі аналізу основних вимог до професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання, що постають у зв'язку з реформуванням трудової підготовки школярів, обґрунтовується значення запровадження курсового проекту з технологій в зазначеній підготовці.

***Ключові слова:** майбутній вчитель, зміст підготовки, курсове проектування, проектна діяльність, портфоліо.*

Актуальність проблеми дослідження. Зміна соціально-економічних орієнтирів розвитку України призвела до необхідності відповідних змін у вищій школі. В державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)» наголошується, що підвищення рівня підготовки фахівця забезпечуватиметься шляхом радикального перегляду змісту його підготовки, який повинен відповідати сучасним потребам держави, суспільства й особистості.

У зв'язку з цим одним з головних завдань реформування системи освіти в Україні є створення якісно нової системи підготовки майбутніх вчителів.

Мета даної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні запровадження курсового проектування в змісті підготовки майбутнього вчителя обслуговуючої праці та розробці основних положень виконання курсового проекту з виробничих технологій.

Проблема змісту підготовки фахівця знаходиться в центрі уваги сучасної педагогічної науки, на що вказують численні дослідження в галузі розробки теоретичних засад відбору та структурування його елементів (В.В. Краєвський, І.Я. Лернер, М.М. Скаткін та ін.); підходів до побудови навчальних планів та навчальних програм (Д.І. Дейкун, В.І. Гусев, І.Б. Моргунов, В.А. Роменець, Д.О. Сметанін, В.В. Стешенко, М.П. Тименко, Д.О. Тхоржевський та ін.).

Питанням реформування й оновлення змісту підготовки фахівця багато уваги приділяють науковці В.П. Андрущенко, Л.Н. Герасіна, С.У. Гончаренко, А.М. Гурджій, В.Г. Кремень, О.І. Ляшенко, Ю.І. Мальований, Н.Г. Ничкало, В.М. Оржеховська, О.Я. Савченко, Г.В. Терещук, М.І. Шкіль та ін.

Практичні рекомендації щодо підготовки майбутніх вчителів у вищих навчальних закладах знаходимо у працях А.М. Алексюка, В.І. Бондара, І.А. Зязюна, Л.Г. Ковалю, В.К. Сидоренка, М.Д. Ярмаченка та ін.

Одним з напрямів реформування вищої освіти є те, що зміст підготовки фахівця має орієнтуватися на зміст загальної середньої освіти.

Державний стандарт освітньої галузі «Технологія» передбачає, що основою побудови оновленого змісту трудового навчання повинен стати проектно-технологічний підхід.

Проектно-технологічна діяльність інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту і націлена на досягнення єдиної мети освіти: забезпечення інтелектуального, фізичного і соціального розвитку школяра [4].

Виходячи з цього, перед учителем трудового навчання постає завдання не лише навчити кожного учня певних трудових операцій та прийомів, а й формувати технічно освічену особистість, здатну швидко адаптуватися до стрімких змін у сучасному техногенному середовищі.

Окреслені кардинальні зміни, що відбуваються в шкільній освітній галузі «Технологія», висувають високі вимоги до особистих та професійних якостей учителя трудового навчання. Актуальним для нього стають внутрішня технічна культура, широка технічна ерудиція, технічний світогляд, активність, ініціативність, прагнення до творчості, висока відповідальність [8].

Аналізуючи зміст підготовки вчителів трудового навчання в педагогічних навчальних закладах, Сидоренко В.К. зазначає, що традиційно підготовка вчителя орієнтується на викладання певного шкільного предмета. Такий підхід залишався незмінним до останнього часу. Під впливом цього і формувалася структура навчального плану, яка передбачала дві лінії: психолого-педагогічну (включаючи і методичну) і технічну підготовку майбутнього вчителя. За основу

технічної підготовки було взято систему підготовки інженера, запозичену в технічних вузах. Але функції інженера і вчителя мають мало спільного. Неправомірним слід визнати факт існування в структурі підготовки вчителя трудового навчання саме тих навчальних предметів, які традиційно вивчають майбутні інженери [8].

Вимоги до вчителів, змінюються, необхідно підвищувати якість освіти через розвиток нових методик організації процесу навчання, що адекватні вимогам майбутнього.[9].

У вищих навчальних закладах, що готують учителів, не ведеться їх підготовка до впровадження методу проектів у трудову підготовку учнів. Поки що у вищих навчальних закладах значна частина навчальної діяльності відбувається за традиційною методикою. Одним із важливих завдань в підготовці майбутніх вчителів трудового навчання є переорієнтація навчального процесу на пріоритет розвиваючої функції особистісно-орієнтованого навчання, активізація самостійної навчально-пізнавальної діяльності, реалізація диференціації і варіативності навчання шляхом використання методу проектів в навчальному процесі [1].

Проектування та виготовлення будь-якого виробу повинно задовольняти потреби людства. Немає смислу створювати те, що нікому не потрібне. Тому, в процесі розробки проекту «Від ідеї до готового виробу» студенти повинні навчитися досліджувати наскільки необхідні конкретні вироби, аналізувати вже існуючі аналоги та розробляти критерії, яким повинен відповідати об'єкт, який ними розробляється. Різні аспекти ціленаправленого впливу на розвиток творчого потенціалу молоді давно і успішно розглядався психолого-педагогічною наукою.

Проектна діяльність відповідає загально психологічному розумінню діяльності, яке розкрито у працях Л.С. Виготського, А.Р. Лурія, С.Л. Рубінштейна та ін. З іншого боку проектна діяльність відрізняється від звичайної трудової роботи рядом фактів. При виконанні проектів трудова і навчальна діяльність розглядаються у взаємозв'язку, так як представляють два етапи однієї цілісної діяльності. Трудова діяльність у процесі виконання має

пріоритетне значення. Причому мотиви, які направляють цю діяльність, визначаються потребами, які усвідомлюються самими студентами [5].

Від готовності майбутнього вчителя до проектної діяльності – його методичної підготовленості залежить, наскільки він буде здатний реалізувати ці потенційні можливості. Тому до проектної діяльності майбутнього вчителя трудового навчання слід готувати вже під час навчання у вищому навчальному закладі.

Отже, в формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання, пріоритетного значення набуває її складова - готовність до організації проектної діяльності учнів.

Певне практичне значення, на нашу думку, в підготовці майбутнього вчителя трудового навчання до проектної діяльності учнів має запровадження виконання курсового проекту з технологій.

Мета курсового проектування – підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до професійної діяльності шляхом залучення студентів до проектно-конструкторської діяльності, розвиток творчого мислення, розвиток головних складових професійної компетентності.

Робота студентів над здійсненням проектного задуму сприяє: оволодінню майбутнім учителем системою наукових проектно-технологічних знань, складових теоретичної основи творчої проектної діяльності; розвитку у студентів проектно-технологічних умінь; формуванню досвіду власної проектної діяльності; вихованню в майбутнього вчителя проектно-технологічних якостей, спрямованих на формування в нього емоційно-ціннісного ставлення до творчої проектної діяльності як основної дидактичної одиниці технологічної освіти; оволодінню методикою навчання школярів проектній діяльності та засобами педагогічного управління цим процесом; формуванню уміння планувати свою власну технологічну діяльність, дотримуватись норм і правил культури праці.

При виконанні проекту студенти змушені інтегрувати раніше набуті знання і вміння, враховувати міжпредметні зв'язки, самостійно визначати та знаходити в різноманітних джерелах необхідну інформацію.

В результаті виконання курсового проекту студенти повинні навчитися аналізувати споживчі, економічні, екологічні, технологічні ситуації; оцінювати ідеї, виходячи з реальних потреб матеріальних можливостей; уміти вибирати найбільш вдалий технологічний, економічний спосіб виготовлення об'єкта проектної діяльності, який би відповідав художньо-естетичним вимогам.

Тематика курсового проектування включає в себе розробку технологічних процесів обробки матеріалів (текстильних, волокнистих, вишитих, в'язаних, харчових, художньо-творчі проекти).

Робота з проектування виробів – це відносно високий рівень складності педагогічної діяльності, що передбачає серйозну кваліфікацію викладача. Пошук проблеми - одна з найбільш важких завдань, яку необхідно вирішувати викладачу-керівнику проекту разом зі студентами.

Виконання проекту починається з планування дій по розв'язанню проблеми. Найбільш важливою частиною плану є поопераційна розробка проекту, у якій вказано перелік конкретних дій зі строками виконання та бажаними результатами.

Відмінна риса проектної діяльності – пошук інформації, яка потім буде опрацьована, осмислена і представлена студентом-проектувальником.

Результатом роботи над проектом є продукт. Підготовлений продукт повинен бути представленим, тобто проект вимагає на завершальному етапі – презентації свого продукту[5].

На думку І.С. Сергієва проект – це «п'ять П»: Проблема, Проектування (планування), Пошук інформації, Продукт, Презентація. «Шосте П» проекту – його Портфоліо, тобто папка у якій зібрані всі робочі матеріали проекту, в тому числі чернетки, щоденні плани, звіти та інше. Портфоліо (папка) проекту – відбір всіх робочих матеріалів проекту [7].

У якості «портфоліо» проекту може бути пояснювальна записка, яка може мати таку структуру:

1. Обґрунтування обраної теми проекту: пояснення вибору теми, її актуальність, значимість проекту.

2. Теоретичне обґрунтування: визначення необхідного об'єму знань, умінь і навичок для виконання проекту, розглядають декілька можливих ідей і пояснюється вибране рішення проекту.
3. Історична довідка: викладаються короткі відомості історичного характеру по тематиці проекту.
4. Графіка: передбачає зображення ескізу виробу та його креслення із визначеними розмірами.
5. Технологічна карта: відображає технологію виготовлення (послідовність операцій, їх графічне зображення і обладнання яке використовується).
6. Екологічне обґрунтування: визначаються правила безпеки праці, пояснюється екологічна безпека технологій виготовлення та використання виробу, використання вторинної сировини тощо.
7. Розрахунок економічних та фінансових затрат, визначення призначення виробу, розробка (при необхідності) реклами виробу [5].

Пояснювальна записка завершується висновком. В ньому послідовно викладаються отримані результати, визначаються їх співвідношення з загальною ціллю і конкретними завданнями, що були сформульовані у вступі, проводиться самооцінка студентами проробленої роботи. В деяких випадках виникає необхідність вказати шлях продовження дослідження теми, а також конкретні завдання, які необхідно при цьому розв'язати.

Після висновку розміщують бібліографічний список використаної літератури. Кожне включене в нього джерело повинно мати відображення у пояснювальній записці. Всі запозичення повинні обов'язково мати підстрочні посилання, звідки взяті приведені матеріали.

Допоміжні матеріали, які загромождають основну частину роботи, розміщують у додатках. По змісту й формі додатки дуже різноманітні. Вони можуть являти собою текст, таблиці, графіки, карти, малюнки [6].

Успішність та ефективність проектування забезпечується за умови правильної та послідовної, організаційно-спланованої роботи, в основі якої лежить логічна послідовність дотримання етапів виконання проектів. Зміст виконання проектно-технологічної діяльності має складатися з таких етапів

(стадій), які взаємопов'язані між собою і найефективніше розкривають послідовність розроблення та виконання проекту: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний [2].

Кожен етап проектно-технологічної діяльності має свої підетапи або стадії його виконання.

На організаційно-підготовчому етапі студенти повинні усвідомити та визначити значення майбутнього виробу як для самих себе, так і для суспільства в цілому. Студенти формують та пропонують ряд ідей та різноманітні варіанти й параметри конструкцій, потім обговорюють та обирають оптимальний варіант конструкції. Усвідомлюють значимість та необхідність даної конструкції для самих себе і суспільства, її конкурентну спроможність на ринку. Перед ними постає мета: отримання в результаті діяльності корисного продукту, який може носити як суспільний, так і особистий характер.

Засобами діяльності виступають їх особистий досвід, досвід викладачів, а також всі робочі інструменти і знаряддя, якими користуються при розробці проекту.

Результатами діяльності є набуття нових знань, умінь і готові графічні документи. Протягом цього етапу студенти здійснюють самоконтроль і самооцінку своєї діяльності.

Наступний етап - конструкторський, на якому студенти здійснюють планування технології виготовлення, а саме виконують такі дії: складання ескізу, підбір інструментів і обладнання, визначення послідовності технологічних операцій, вибір доцільної технології виготовлення обраної конструкції; виконують економічні, екологічні та міні маркетингові операції.

На 3-му етапі - технологічному, студенти виконують заплановані операції, здійснюють самоконтроль та контроль якості виробу.

Мета - якісне і правильне виконання трудової операції.

Предмет діяльності - створений матеріальний продукт, знання, вміння і навички, Засоби - інструменти і обладнання, з якими працює студенти.

Результат - набуття знань, умінь і навичок. Закінчені технологічні

операції є проміжним результатом діяльності студентів на цьому етапі.

На заключному етапі здійснюється кінцевий контроль, порівняння і випробування проекту. Тут студенти встановлюють, чи досягли вони своєї мети, який результат їхньої праці.

По закінченню всього студенти захищають свій проект (виріб, план, модель) [2].

Робота над проектом як будь-яка творчість, вимагає певної ступені свободи. Тому автор проекту має право змінювати послідовність викладу матеріалу, не включати окремі розділи з рекомендованого переліку або доповнювати те, що може покращити якість роботи [6].

Висновок. Виходячи з вищезазначеного, на нашу думку, залучення майбутніх вчителів до проектно-технологічної діяльності в процесі виконання курсового проекту з технологій сприятиме як теоретичній так і практичній підготовці до здійснення керівництва проектною діяльністю учнів.

Т.А. Газука

КУРСОВОЕ ПРОЕКТИРОВАНИЕ В СОДЕРЖАНИИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ

Ключевые слова: будущий учитель, содержание подготовки, курсовое проектирование, проектная деятельность, портфолио.

Список використаних джерел:

1. Євген Мегем Використання методу проектів у проектно-технологічній підготовці майбутніх учителів трудового навчання Збірник наукових праць. Випуск 3(36). – Полтава, 2004. – Серія «Педагогічні науки». – 182с.
2. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці: Навч. метод. посібник / Бербер В.В, Дубова Н.В., Коберник О.М та інші: За заг. ред. О.М. Коберника. – Умань, 2003. – 92с.

3. Переверзев Л.Б Проектный подход и требования к учителю // Школа и производство. – 2002. – №1. – С.14-16.
4. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Трудове навчання 5 - 12 класи. – К.: ВТФ „Перун”, 2005. – 255 с.
5. Рязанова В.Н. Метод проектов – приоритетная технология обучения в профильной школе /Современные системы и технологии обучения. Сб. мат. обл. науч.-практ. конф.-Тамбов: ТОИПКРО, 2004, с122-125.
6. Сафрис О.М. Подготовка и оформление пояснительной записки к проекту по технологии // Школа и производство. – 2001. - №1. – С. 54-56.
7. Сергеев И.С. Как организовать проектную деятельность учащихся: Практическое пособие для работников общеобразовательных учреждений.- М.: Аркти, 2004, с.4
8. Сидоренко В.К. Актуальні проблеми підготовки вчителів трудового навчання в світлі реформування освіти в Україні \\ Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. - №2. – С. 41-44.
9. Шишов С. Проектный метод: проблемы и перспективы // Учитель. – 2002. - №1. – С. 39 – 43.